



ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ  
Εθνικόν και Καποδιστριακόν  
Πανεπιστήμιον Αθηνών

ΙΑ 102. Θεωρία της αρχαιολογικής  
επιστήμης: Κύρια ρεύματα και σχολές.  
Ενότητα 4: Η Πολιτισμική Εξέλιξη.

Γιώργος Βαβουρανάκης  
Φιλοσοφική Σχολή  
Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας

# Περιεχόμενα ενότητας

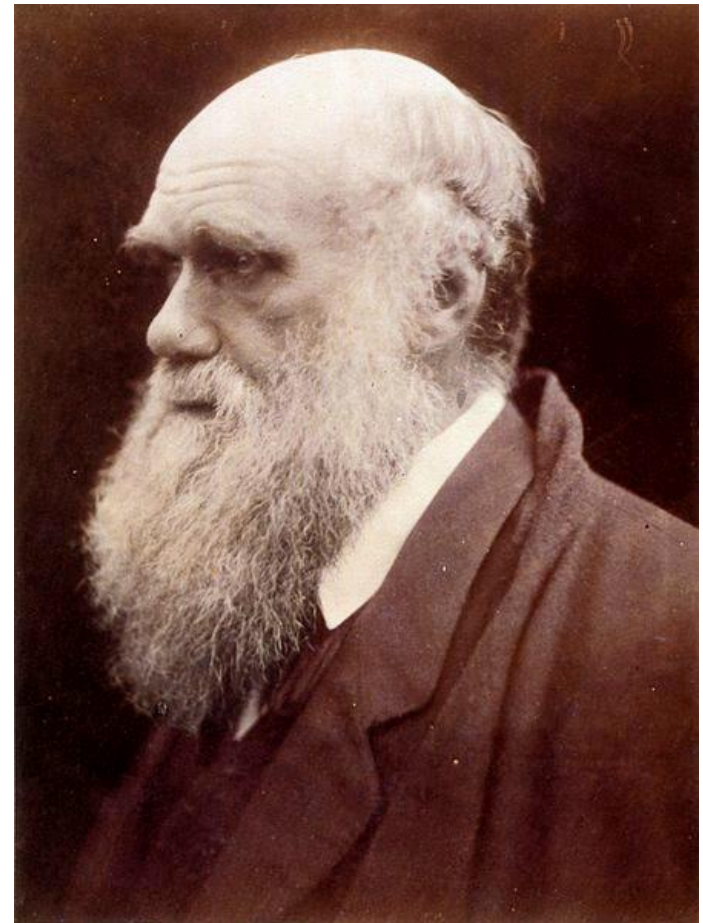
- Πολιτισμική Εξέλιξη, μέρος Α.
- Πολιτισμική Εξέλιξη, μέρος Β.



# Πολιτισμική Εξέλιξη, μέρος Β.

# Κάρολος Δαρβίνος (1809-1882)

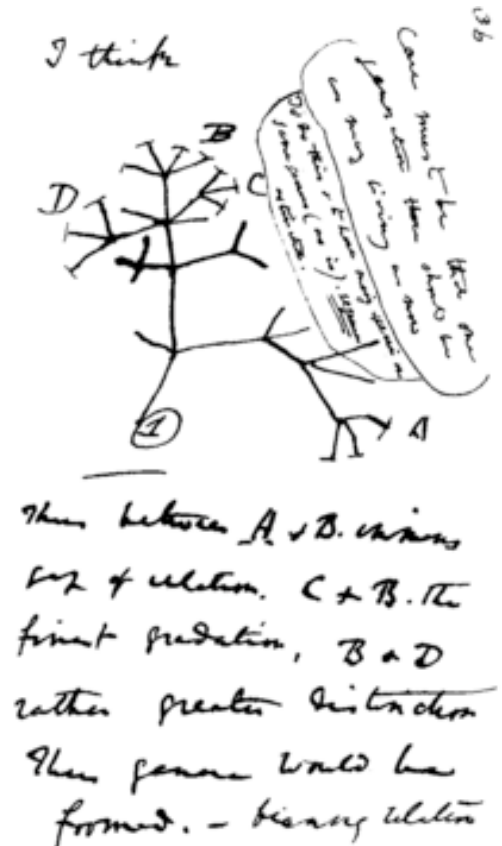
- Φυσιογνώστης
- Ταξιδεύει με το HMS Beagle (1831)
- Συλλέγει δείγματα χλωρίδας, πανίδας και γεωλογίας
- The Origin of Species (1859)
- The Descent of Man (1871)
- Επιρροή επιστημονική και κοινωνική



Εικόνα 1

# Η εξέλιξη ως καταγωγή με μετασχηματισμό

- Τα είδη κληροδοτούν χαρακτηριστικά μέσω αναπαραγωγής
- Κατά τύχη κάποια είναι καλύτερα εφοδιασμένα από τα υπόλοιπα για επιβίωση
- Επιστημονική εξήγηση βιοποικιλότητας
- Λίγες παράμετροι

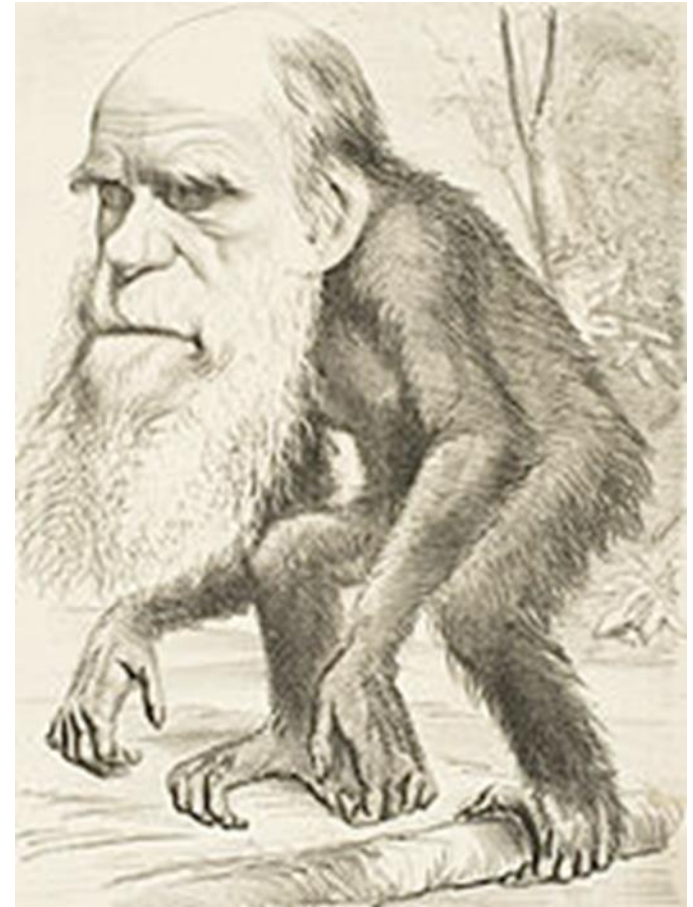


Εικόνα 2 Ημερολόγιο σημειώσεων του Κ. Δαρβίνου



# Ο αντίκτυπος της θεωρίας του Δαρβίνου

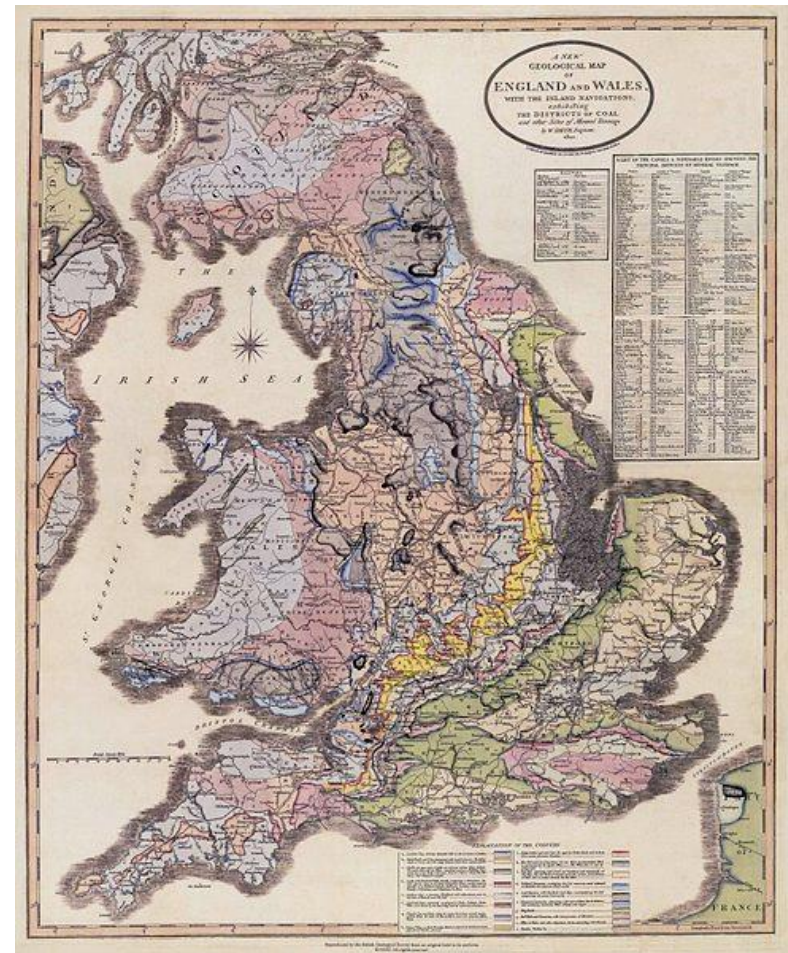
- Απομυθοποίηση κόσμου
  - Επιστημονική εξήγηση
- Ολοκλήρωση πορείας εμπειρισμού, ορθολογισμού και επιστημονικής θεωρίας από το 16ο αι.
- Λίγες παράμετροι
  - Απλότητα και αποτελεσματικότητα
  - Αναγωγισμός
  - Ουσιοκρατία



Εικόνα 3

# Αναγωγισμός στην επιστήμη

- Η παράλληλη εξέλιξη της γεωλογίας
- Η βιομηχανική επανάσταση και οι ανάγκες της βιομηχανίας
- Ο αναγωγισμός ως αναπόφευκτο θεωρητικό βήμα της επιστήμης



Εικόνα 4

# Ο αντίκτυπος της θεωρίας του Δαρβίνου

- Ο άνθρωπος ως ζώο
  - Η απώλεια της μοναδικότητας
  - Η απώλεια του «κατ' εικόνα και καθ' ομοίωση»
- Ο άνθρωπος ως μηχανισμός
  - Θετικισμός
  - Συνδυασμός χαρακτηριστικών
  - Αντιουσιοκρατία
- Η επιτυχία του ανθρώπου ως προσαρμογή
  - Πολιτισμός
- Η τυχαιότητα ως αντι-τελεολογική προσέγγιση

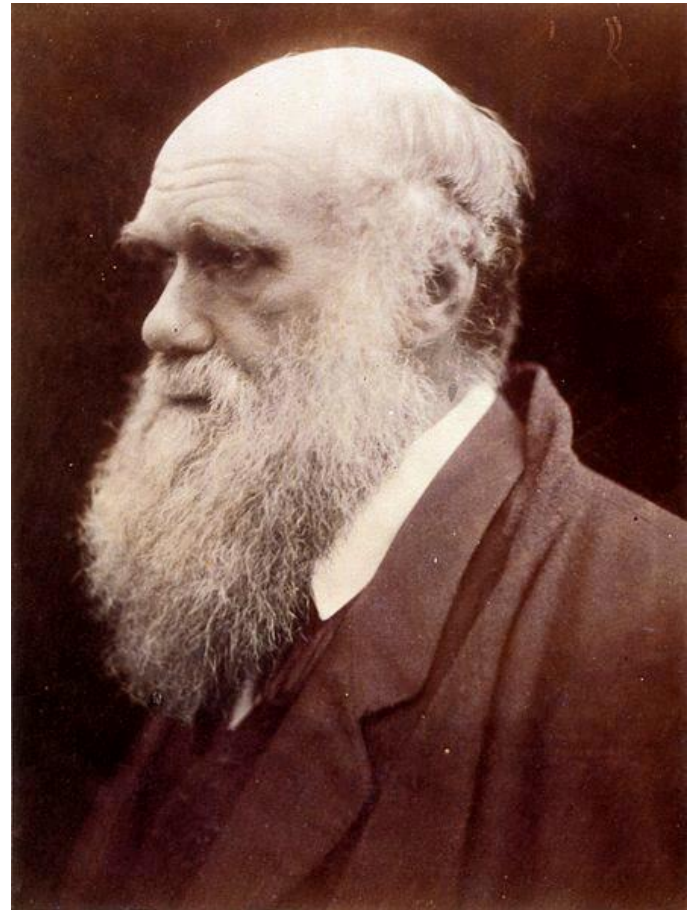


Εικόνα 5



# Τα κλειδιά της θεωρίας του Δαρβίνου

- Ποικιλία
- Αλλαγή
- Προσαρμογή
- Φυσική επιλογή



Εικόνα 6



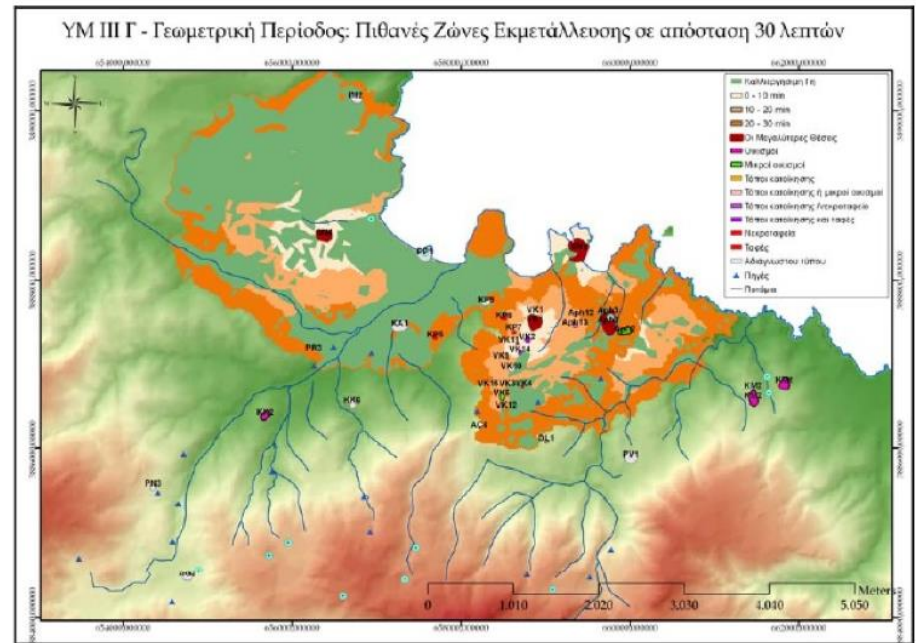
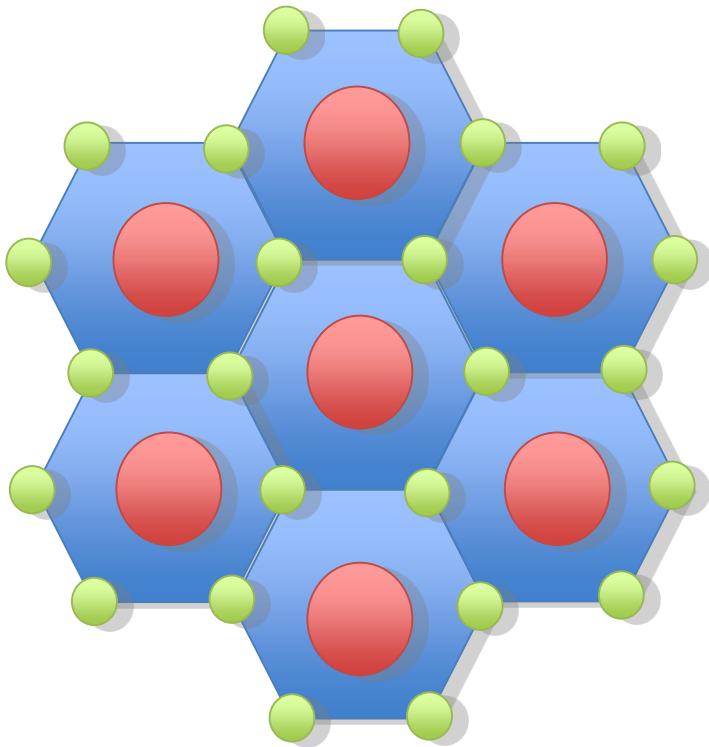
# Πολιτισμική οικολογία

- Οικολογία της ανθρώπινης συμπεριφοράς
- Cultural ecology – human behavioural ecology
- Η εφαρμογή των ιδεών του Δαρβίνου στην αρχαιολογία
- Ο πολιτισμός ως μέρος του (φυσικού) κόσμου
- Πολιτισμική ποικιλότητα
- Διαφοροποίηση ως προς τη φυσική τυχαιότητα και την εμπρόθετη ανθρώπινη συμπεριφορά
- Η ανθρώπινη συμπεριφορά ως προσαρμογή
- Η ορθή λογική ως διαδικασία δοκιμής και πλάνης



# Εφαρμογές πολιτισμικής οικολογίας

## Μελέτες προσβασιμότητας (site catchment analysis)



Βρόκαστρο, Κρήτη

Εικόνα 7

# Εφαρμογές πολιτισμικής οικολογίας

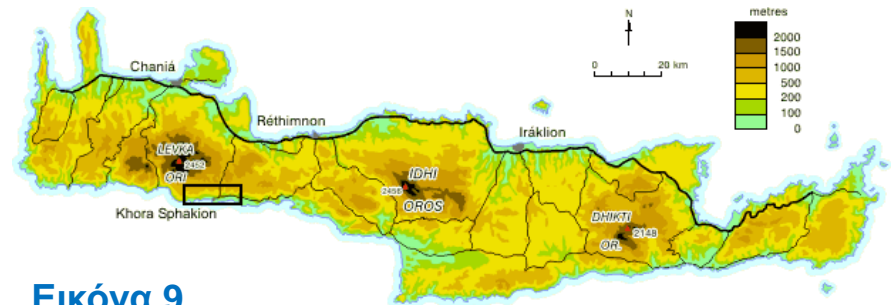
## Μελέτες τροφοπαραγωγικού ρίσκου

Εικόνα 8



### Η προσέγγιση του P. Halstead στα μινωικά ανάκτορα

- Ετερογενές περιβάλλον Κρήτης
- Διαφοροποίηση καλλιέργειας
- Ανταλλαγές
- Κοινωνικές υποχρεώσεις
- Πλεόνασμα και αποθήκευση
- Βιοτεχνία
- Κοινωνική συνθετότητα

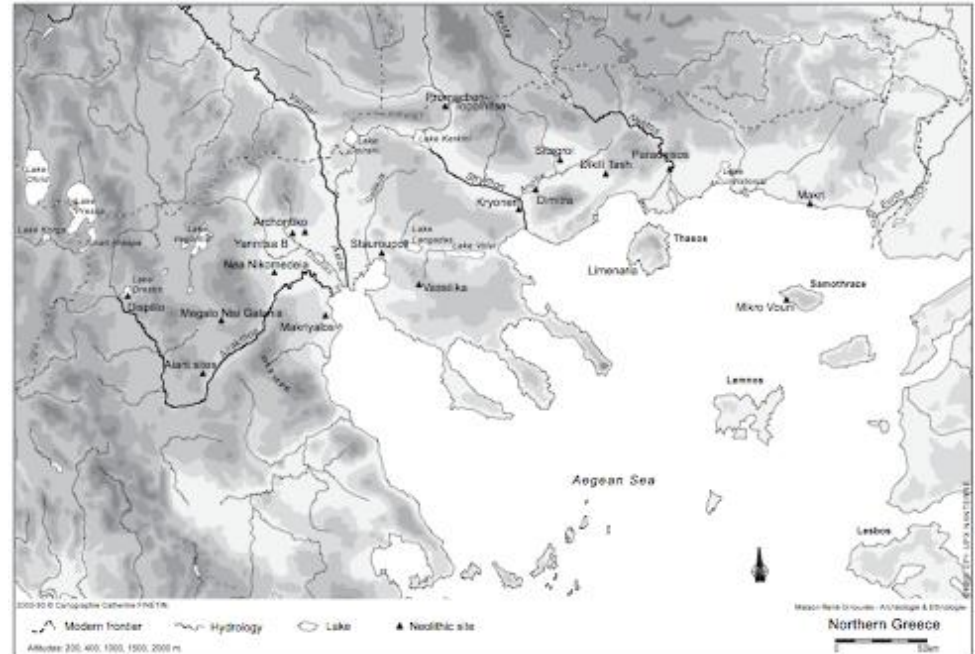


Εικόνα 9

# Εφαρμογές πολιτισμικής οικολογίας

## Περιοδικότητα (Seasonality)

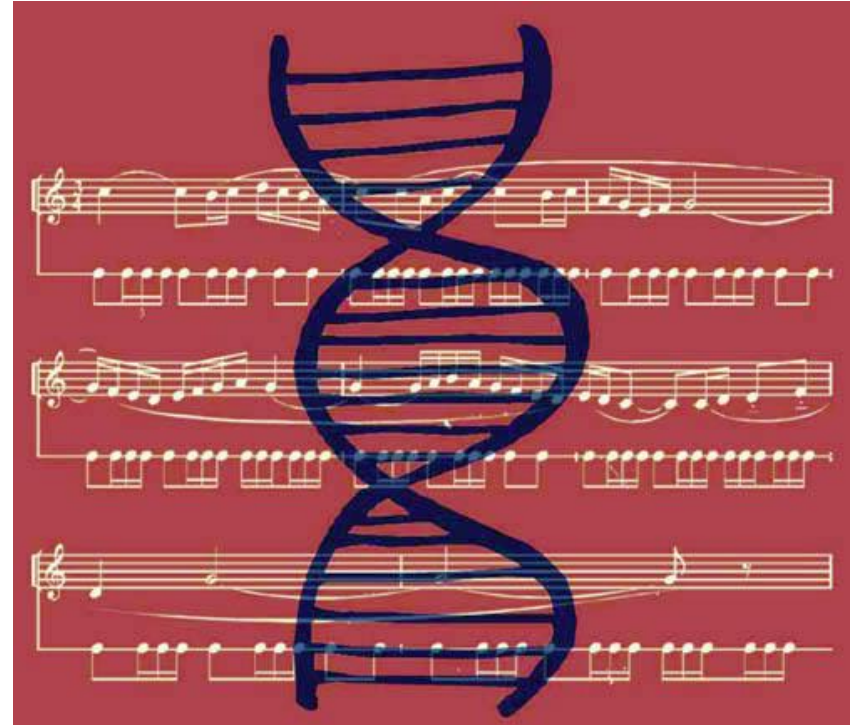
- Στρατηγικές επιβίωσης μέσα στο έτος
- Διαφοροποίηση στρατηγικών
- Το παράδειγμα των θαλάσσιων πόρων στο Βόρειο Αιγαίο



Εικόνα 10

# Γονίδια και μιμήματα

- Genes & memes
- Κοινωνιοβιολογία
  - Υπεραπλούστευση και ντετερμινισμός
- Εξελικτική ψυχολογία
  - Ψυχοβιολογική προσέγγιση
- Η μονάδα της εξέλιξης
  - R. Dawkins, *The Selfish Gene* (1976)



- Μίμημα
  - Τυχαιότητα και πρόθεση
  - Συμπεριφορά και φυσικός μετασχηματισμός

Εικόνα 11



# Άλλες δαρβινικές προσεγγίσεις

## Συνεξελικτική θεωρία

- Ο πολιτισμός ως μέρος της βιολογίας
- Τα γονίδια ως συνταγή
- Η συμπεριφορά ως εκτέλεση της συνταγής
- Εφαρμογές σε πρώιμη Προϊστορία

## Αρχαιολογία επιλογής

- Selectionist archaeology
- Η αρχαιολογία μόνο ως (θετική) επιστήμη
- Σπένσερ, Λαμάρκ και βιολογικά μοντέλα
- Όχι πολιτισμικός εξελικτικισμός
- Όχι κοινωνιοβιολογία
- Φαινότυπος
- Έμφαση σε λειτουργία σε σχέση με μορφή/στυλ



# Το παράδειγμα των χειροπελέκεων

- Συμμετρία και γονίδια
- Επιλογή συντρόφου
- Έκφραση συμμετρίας στους χειροπελέκες
- Φυσική επιλογή μέσω συμμετρικότερων πελέκεων
- Προβλήματα:
  - Η σημασία της συμμετρίας
  - Παραγωγή πελέκεων από άνδρες;
  - Ανταγωνισμός μέσω παραγωγής πελέκεων;



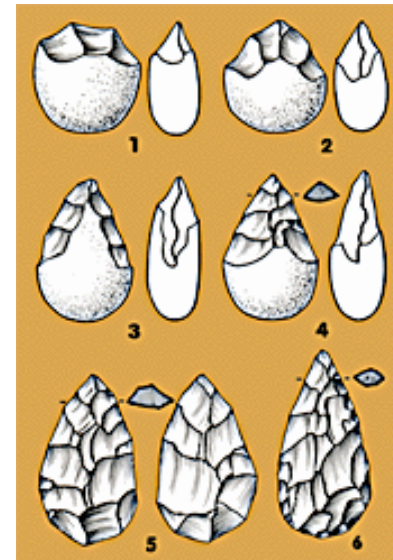
Εικόνα 12

Πλακιάς, Κρήτη

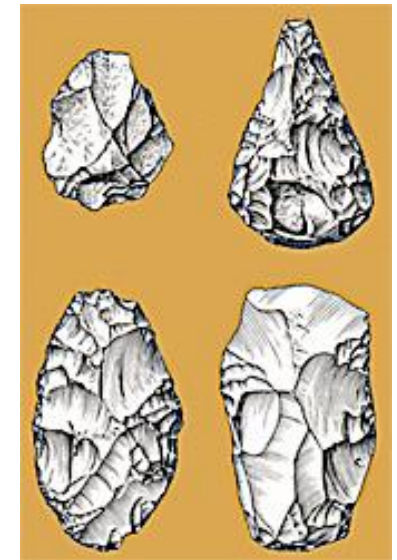


Εικόνα 13

Κοκκινόπηλος,  
Πρέβεζα



Εικόνα 14



Εικόνα 15



# Κριτική στις δαρβινικές προσεγγίσεις

- Προβολή σύγχρονων πολιτισμικών αξιών στο παρελθόν
- Οι σύγχρονες αξίες ως παγκόσμιες
- **Όλοι οι πολιτισμοί έχουν σημαντικό βαθμό ορθής λογικής στις επιλογές τους**
- Η ανθρώπινη σκέψη ως λογική ή ως εξορθολογισμός
- Το πρόβλημα των αξιών στην ανθρωπολογία του 1970
- Κοινωνικός κονστρουκτιβισμός
- Αντι-ουσιοκρατία
- Αντι-αναγωγισμός
- **Αντιεπιστημονική επίθεση**
- **Η αποσπασματικότητα δεν αποτελεί απάντηση**



# Αποτίμηση του Δαρβινισμού

- Ο Δαρβίνος κύρια μορφή στη Βρετανία, την Ευρώπη και τον κόσμο
- Επιστήμη και κοινωνία
- Το δαρβινιστικό πρόγραμμα και η ρητορική του
- Οι δυσκολίες εφαρμογής στις ανθρωπιστικές επιστήμες
- Η πολυσχιδία των δαρβινιστών και των άλλων εξελικτικιστών
- Η γοητεία του δαρβινισμού σήμερα
- Οι πιθανότητες συνδυασμού μετριοπαθούς εξελικτικισμού και πιο ιδεαλιστικών προτάσεων



# Τέλος Παρουσίασης

Πολιτισμική Εξέλιξη, μέρος Β.

# Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.



Σημειώματα

# Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0.



# Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών, Γιώργος Βαβουρανάκης. «ΙΑ 102. Θεωρία της αρχαιολογικής επιστήμης: Κύρια ρεύματα και σχολές. Ενότητα 4: Η Πολιτισμική Εξέλιξη. Παρουσίαση 10: Πολιτισμική Εξέλιξη, μέρος Β.». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://opencourses.uoa.gr/courses/ARCH12/>.



# Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».



[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.





# Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.



# Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων εικόνων/φωτογραφιών:

1. "Charles Darwin by Julia Margaret Cameron 3" by Julia Margaret Cameron - Scanned from Colin Ford's Julia Margaret Cameron: 19th Century Photographer of Genius, ISBN 1855145065. Originally from Royal Photographic Society.. Licensed under Public Domain via Wikimedia Commons -

[http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Charles Darwin by Julia Margaret Cameron 3.jpg#/media/File:Charles Darwin by Julia Margaret Cameron 3.jpg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Charles_Darwin_by_Julia_Margaret_Cameron_3.jpg#/media/File:Charles_Darwin_by_Julia_Margaret_Cameron_3.jpg)

2. "Darwin tree" by Charles Darwin -

<http://www.english.uga.edu/nhilton/4890/darwin/DarwinTree.html>. Licensed under Public Domain via Wikimedia Commons -

[http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Darwin tree.png#/media/File:Darwin tree.png](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Darwin_tree.png#/media/File:Darwin_tree.png)



# Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων εικόνων/φωτογραφιών:

3. "Editorial cartoon depicting Charles Darwin as an ape (1871)" by Unknown, The Hornet is no longer in publication and it is very likely for a 20-year-old artist in 1871 to have died before 1939 - Originally published in The Hornet magazine; this image is available on University College London Digital Collections (18886). Licensed under Public Domain via Wikimedia Commons -

[http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Editorial cartoon depicting Charles Darwin as an ape \(1871\).jpg#/media/File:Editorial cartoon depicting Charles Darwin as an ape \(1871\).jpg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Editorial_cartoon_depicting_Charles_Darwin_as_an_ape_(1871).jpg#/media/File:Editorial_cartoon_depicting_Charles_Darwin_as_an_ape_(1871).jpg)

4. [http://www.wtkg.org/geo\\_kaarten\\_engeland\\_geo\\_1820.html](http://www.wtkg.org/geo_kaarten_engeland_geo_1820.html) (image: [http://www.wtkg.org/images/geo\\_kaart\\_england\\_geo\\_1820.jpg](http://www.wtkg.org/images/geo_kaart_england_geo_1820.jpg))



# Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων εικόνων/φωτογραφιών:

5. "Man is But a Worm" by Punch magazine artist. - (image reference) (image source). Licensed under Public Domain via Wikimedia Commons - [http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Man is But a Worm.jpg#/media/File:Man is But a Worm.jpg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Man_is_But_a_Worm.jpg#/media/File:Man_is_But_a_Worm.jpg)

6. "Charles Darwin by Julia Margaret Cameron 3" by Julia Margaret Cameron - Scanned from Colin Ford's Julia Margaret Cameron: 19th Century Photographer of Genius, ISBN 1855145065. Originally from Royal Photographic Society.. Licensed under Public Domain via Wikimedia Commons - [http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Charles Darwin by Julia Margaret Cameron 3.jpg#/media/File:Charles Darwin by Julia Margaret Cameron 3.jpg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Charles_Darwin_by_Julia_Margaret_Cameron_3.jpg#/media/File:Charles_Darwin_by_Julia_Margaret_Cameron_3.jpg)



# Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων εικόνων/φωτογραφιών:

7. Κουριάτη, Α. 2005. Αρχαιολογική έρευνα στο Βρόκαστρο Κρήτης: Ανάπτυξη πληροφοριακού συστήματος για τη μελέτη της χρήσης του χώρου μέσω γεωγραφικών συστημάτων πληροφοριών. ΜΔΕ, Πανεπιστήμιο Κρήτης, σελ. 179 χάρτης 6.1,

[http://elocus.lib.uoc.gr/hierarchy/collection/030/010/020/index.tkl?search\\_type=simple&search\\_help=detail&display\\_mode=detail&wf\\_step=init&show\\_hidden=0&number=1&keep\\_number=10&cclterm1=&cclterm2=&cclterm3=&cclterm4=&cclterm5=&cclterm6=&cclterm7=&cclterm8=&cclfield1=&cclfield2=&cclfield3=&cclfield4=&cclfield5=&cclfield6=&cclfield7=&cclfield8=&cclop1=&cclop2=&cclop3=&cclop4=&cclop5=&cclop6=&cclop7=&search\\_coll%5Bmetadata%5D=0&search\\_coll%5Bdlib%5D=1&&stored\\_cclquery=&skin=&rss=0&offset=153&old\\_offset=151#](http://elocus.lib.uoc.gr/hierarchy/collection/030/010/020/index.tkl?search_type=simple&search_help=detail&display_mode=detail&wf_step=init&show_hidden=0&number=1&keep_number=10&cclterm1=&cclterm2=&cclterm3=&cclterm4=&cclterm5=&cclterm6=&cclterm7=&cclterm8=&cclfield1=&cclfield2=&cclfield3=&cclfield4=&cclfield5=&cclfield6=&cclfield7=&cclfield8=&cclop1=&cclop2=&cclop3=&cclop4=&cclop5=&cclop6=&cclop7=&search_coll%5Bmetadata%5D=0&search_coll%5Bdlib%5D=1&&stored_cclquery=&skin=&rss=0&offset=153&old_offset=151#)



# Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων εικόνων/φωτογραφιών:

8. Αποθήκες και πιθάρια αποθήκευσης προϊόντων (ανάκτορα Κνωσσού),

<http://users.sch.gr/pchaloul/epokhi-halkou/krete/krete.htm>

9. The Crete Fieldcourse, Topography, © 2014 The University of Manchester all rights reserved,

<http://www.sed.manchester.ac.uk/geography/undergraduate/fieldwork/crete/maps/crete.htm>

10. The Seascape in Aegean Prehistory, T. Theodoropoulou, The Danish Institute at Athens, 2011.

11.

[http://onlineathens.com/stories/030503/tec\\_20030305006.shtml#.VUHg15M1a6E](http://onlineathens.com/stories/030503/tec_20030305006.shtml#.VUHg15M1a6E)

12. Handaxe discovered in the Plakias region of Crete, Boston University,

<http://www.bu.edu/archaeology/research-centers-labs/plakias/>



# Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων εικόνων/φωτογραφιών:

13. "Χειροπέλεκυς από Πυριτόλιθο, Κοκκινοπηλός, 01" από τον Φωτο: Χαράλαμπος Γκούβας - Φωτο: Χαράλαμπος Γκούβας. Υπό την άδεια CC BY-SA 3.0 μέσω Βικιπαίδεια -

[http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%BF:%CE%A7%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%BF%CF%80%CE%AD%CE%BB%CE%B5%CE%BA%CF%85%CF%82\\_%CE%B1%CF%80%CF%8C\\_%CE%A0%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%84%CF%8C%CE%BB%CE%B9%CE%B8%CE%BF,%CE%9A%CE%BF%CE%BA%CE%BA%CE%B9%CE%BD%CE%BF%CF%80%CE%B7%CE%BB%CF%8C%CF%82,\\_01.jpg#/media/File:%CE%A7%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%BF%CF%80%CE%AD%CE%BB%CE%B5%CE%BA%CF%85%CF%82\\_%CE%B1%CF%80%CF%8C\\_%CE%A0%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%84%CF%8C%CE%BB%CE%B9%CE%B8%CE%BF,%CE%9A%CE%BF%CE%BA%CE%BA%CE%B9%CE%BD%CE%BF%CF%80%CE%B7%CE%BB%CF%8C%CF%82,\\_01.jpg](http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%BF:%CE%A7%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%BF%CF%80%CE%AD%CE%BB%CE%B5%CE%BA%CF%85%CF%82_%CE%B1%CF%80%CF%8C_%CE%A0%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%84%CF%8C%CE%BB%CE%B9%CE%B8%CE%BF,%CE%9A%CE%BF%CE%BA%CE%BA%CE%B9%CE%BD%CE%BF%CF%80%CE%B7%CE%BB%CF%8C%CF%82,_01.jpg#/media/File:%CE%A7%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%BF%CF%80%CE%AD%CE%BB%CE%B5%CE%BA%CF%85%CF%82_%CE%B1%CF%80%CF%8C_%CE%A0%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%84%CF%8C%CE%BB%CE%B9%CE%B8%CE%BF,%CE%9A%CE%BF%CE%BA%CE%BA%CE%B9%CE%BD%CE%BF%CF%80%CE%B7%CE%BB%CF%8C%CF%82,_01.jpg)



# Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων εικόνων/φωτογραφιών:

14. Χειροπέλεκεις, Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού,  
<http://www.ime.gr/chronos/01/gr/intro/handaxe.html>

15. Χειροπέλεκεις, Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού,  
<http://www.ime.gr/chronos/01/gr/intro/handaxe.html>

